

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Politologica XVI (2016)

ISSN 2081–3333

Lukasz Zweifel

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Kryzys migracyjny w Holandii a polaryzacja społeczna

Niderlandy północne od wieków były celem dla różnych grup etnicznych i religijnych, prześladowanych w swojej ojczyźnie. Znaleźli tutaj schronienie Żydzi wygnani z Hiszpanii, hugenoci z Francji, arianie z Rzeczypospolitej Szlacheckiej. Współcześnie Holandia nadal jest atrakcyjnym krajem dla wielu osób, które chcą uciec przed prześladowaniami i biedą. W XX wieku przeważali migranci ekonomiczni, część z nich to byli gasterbeiterzy, którzy znaleźli się w Holandii w wyniku umów podpisanych z rządami Turcji i Maroka. W latach sześćdziesiątych ubiegłego stulecia przybyli z tamtych krajów liczni pracownicy do cierpiącej na brak rąk do pracy gospodarki holenderskiej. Kolejna grupa imigrantów to rodziny tych robotników, sprowadzone w latach osiemdziesiątych w ramach akcji łączenia rodzin (Zweifel 2013: 163–165).

Obecnie Turcy i Marokańczycy należą do najliczniejszych grup etnicznych w Holandii (*Jaarrapport integratie 2014*: 26). Obok migrantów ekonomicznych, na przełomie XX/XXI wieku pojawiali się uchodźcy, czyli osoby, które musiały opuścić swoją ojczyznę z powodu prześladowań religijnych, politycznych, rasowych czy też z powodu przynależności do określonej grupy etnicznej. Byli to w latach osiemdziesiątych m.in. Polacy, którzy uciekli z kraju po wprowadzeniu tam stanu wojennego, w następnej dekadzie dołączyli do nich mieszkańcy dotkniętej wojną domową byłej Jugosławii, a w XXI wieku są to przede wszystkim mieszkańcy targanego wojnami Bliskiego Wschodu i Afryki.

Struktura narodowościowa i etniczna Holandii

Przybycie dużych grup migrantów ekonomicznych i uchodźców poza wpływem na strukturę narodowościową i etniczną ma też wymiar psychologiczny – część autochtonów obawia się, że tego typu procesy stanowią zagrożenie dla tożsamości narodowej. Alocchtoni zachodni¹ oraz niezachodni alocchtoni² stanowią 21,4% ogółu

¹ Według terminologii stosowanej przez *Centraal Bureau voor de Statistiek* CBS (odpowiednik polskiego GUS), to wszyscy imigranci pochodzący z Europy, Ameryki Północnej, Oceanii, Indonezji i Japonii] („Begrippen.Westerse allochtoon”. CBS. Dostęp 26 lutego 2016.

² Imigranci z Afryki, Ameryki Łacińskiej, Azji, łącznie z Turcją. („Begrippen. Niet-westerse allochtoon”. CBS. <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/begrippen/default.ht>

ludności Holandii. Dla porównania, w Polsce przybysze z innych krajów, jak podaje GUS (2013), stanowili 0,15% liczby mieszkańców („Próby szacowania liczby imigrantów osiadłych” 2016).

Tabela 1. Liczba ludności Holandii (2013), z podziałem na grupy narodowościowe i etniczne.

Grupa narodowościowa lub etniczna	Ogólna liczba x 1 000	Procentowy udział w społeczeństwie
Autochtoni	13 235	78,6
Zachodni alochtoni	1 597	9,5
Polacy	123	0,7
Bułgarzy	21	0,1
Rumuni	19	0,1
Pozostali imigranci z nowych państw UE	47	0,3
Pozostali imigranci z zachodniego kręgu kulturowego	1 387	8,2
Alochtoni z niezachodnich kręgów kulturowych	1 998	11,9
Turcy	396	2,4
Marokańczycy	375	2,2
Surinamczycy	348	2,1
Antylianie	147	0,9
Pozostali niezachodni alochtoni w tym (poniżej)	731	4,3
Irakijczycy	54	0,3
Afgańczycy	43	0,3
Irańczycy	37	0,2
Somalijczycy	37	0,2

Źródło: CBS 2014: 26.

Przy tak dużym odsetku imigrantów w społeczeństwie, przybycie kilkunastu tysięcy imigrantów nie wpłynie znacząco na statystyki, ale może mieć nieporównywalnie większy wpływ na emocje społeczne. Dlatego obecnego kryzysu uchodźców nie można rozpatrywać w oderwaniu od struktury narodowościowej i etnicznej Holandii oraz od problemów związanych z integracją alochtonów, a w szczególności muzułmanów. Jest to bowiem kwestia, która stanowi jedną z najważniejszych osi sporu politycznego w tym kraju. Dla partii skrajnej prawicy jest to najistotniejszy punkt ich programów politycznych. Sukces ugrupowania Pima Fortuyna czy Partii Wolności (Partij voor de Vrijheid, PVV) Geerta Wildersa, pokazują, że są to tematy

bliskie części Holendrów. Ostatnie sondaże wskazują znaczny wzrost poparcia dla PVV („Laatste peiling” 2016). Widać, że znaczna liczba Holendrów obawia się życia w społeczeństwie, którego istotną część stanowią cudzoziemcy oraz ich potomkowie. Dlatego spora grupa obywateli mówi „nie” dalszemu przyjmowaniu osób szukających azylu, migrantom zarobkowym i tym, którzy chcą sprowadzić swoje rodziny. Ten strach, jak pisał holenderski badacz Paul Scheffer, należy traktować jak najbardziej poważnie (Scheffer 2010: 182). Obawy przed przybyciem uchodźców są dość powszechne, co jest zaskakujące, boją się nie tylko rdzenni Holendrzy, ale też holenderscy muzułmanie o korzeniach alochtońskich, którzy obawiają się, że wraz z uchodźcami przenikną nie tylko islamisci, ale dojdzie do przeniesienia konfliktów z Bliskiego Wschodu do Holandii (Beek, Dyck 2015: 1).

Kryzys imigrancki jest bardzo poważnym wyzwaniem dla Holandii i innych państw UE, nie jest jednak katastrofą, jak to często swoim wyborcom przedstawiają politycy skrajnej prawicy. Ale faktem jest, że dla wielu wyborców jest to jeden z najważniejszych problemów, który ich interesuje (Moravcsik 2016: 57).

Według Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), odpowiednik polskiego Instytutu Gospodarstwa Społecznego, kwestia integracji i imigracji stała się obiektem z troskania części obywateli dopiero od 2014 roku. W latach wcześniejszych w świadomości narodowej problem ten był istotny tylko dla około 5% Holendrów, w 2014 już dla prawie 30%, a rok a później dla prawie połowy respondentów był to najważniejszy problem Holandii. Jednocześnie istnieje grupa Holendrów (ponad 5%), przekonanych, że ich kraj dobrze sobie radzi z problemami związanymi z integracją i imigracją i jest to nawet powód do dumy („COB. Burgerperspectieven 2015” 2015: 3–22).

Konflikt kulturowy, kwestia integracji muzułmanów

Niektórzy Holendrzy obawiają się rosnącej liczby uchodźców pragnących zostać w Holandii, strach po części bierze się z tego, że dominująca część spośród azylantów to muzułmanie. Według statystyk CBS, w Holandii żyje już ponad 1 mln muzułmanów, wśród nich najliczniejszą grupą są Marokańczycy i Turcy, często potomkowie gastarbeiterów, którzy przyjechali tutaj do pracy na przełomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych ubiegłego stulecia. Część muzułmanów ma problem z integracją ze społeczeństwem holenderskim (Scheffer 2000: 6). Sytuację komplikuje fakt, że znaczna część Holendrów postrzega islam negatywnie. Według badań TNS Nipo przeprowadzonych w 2014 roku było to 39% respondentów („Nederlanders vaker negatief over islam” 2014). Tendencję tę można było już zaobserwować wcześniej, do takiego postrzegania islamu przyczyniło się m.in. zamordowanie w 2004 roku kontrowersyjnego reżysera i publicysty Theo van Gogha przez islamskiego fundamentalistę. Ten akt terroru pokazał, zdaniem profesora kryminologii Willema de Haan z Uniwersytetu w Groningen, że część muzułmanów nie wykazuje większego zainteresowania integracją ze społeczeństwem holenderskim, bo jest ono ich zdaniem bezbożne i zepsute („Moord op Van Gogh veroorzaakte cultureel trauma” 2007). O istnieniu kulturowego konfliktu świadczy postrzeżenie muzułmanów przez

rdzennych Holendrów. Jedynie 14% badanych zgadzało się w pełni ze stwierdzeniem, że muzułmanie wzbogacają holenderską kulturę, zdecydowanie przeciwnego zdania było 35%, podobnie wysoki był procent pesymistycznie postrzegających możliwość pogodzenia zachodnioeuropejskiego stylu życia z islamem (Sniderman 2003: 1). Częsty zarzut, jaki wysuwa się w stosunku do muzułmanów mieszkających w Holandii, to stawianie na pierwszym miejscu religii ponad prawem stanowionym, co w krajach, gdzie dawno już doszło do rozdziału państwa od Kościoła, znacznie utrudnia – a czasem uniemożliwia – integrację ze społeczeństwem przyjmującym. Badania holenderskiego socjologa Ruuda Koopmansa, pokazują, że 43% muzułmanów w Holandii uznaje wyższość prawa religijnego nad prawem państwa, którego są obywatelami (Koopmans 2014: 6 i passim).

Jak widać, różnice kulturowe utrudniają części muzułmanów pełną integrację. Jedną z nich jest postrzeganie pozycji kobiet w społeczeństwie. Ponad 40% badanych Marokańczyków i Turków mieszkających w Holandii uważało, że kobiety w tym kraju mają za dużo swobody i wolności (Sniderman, Hagendoorn: 2003: 1–2). Świadczy to o znacznym przywiązaniu do patriarchalnej kultury, co będzie generowało konflikty, bowiem Holandia należy, według klasyfikacji socjologa Geerta Hofstede, do kraju o „kulturze kobiecej” (Hofstede 2000: 157–159).

Dużo na temat realnego stanu zintegrowania ze społeczeństwem przyjmujących mówią dane dotyczące bezrobocia i przestępczości. Do grup etnicznych z najwyższym współczynnikiem bezrobocia w Holandii od lat należą Turcy i Marokańczycy. Szczególnie dramatycznie wysokie jest w grupie ludzi młodych, 29% w przypadku Turków w wieku 15–25, a u młodych Marokańczyków to aż 39%. Dane te są z 2012 roku, ale nic nie wskazuje, by sytuacja miała się poprawić („Werkloosheid allochtonen jongeren dramatisch” 2012)

Podobnie wysokie w tych grupach etnicznych są wskaźniki dotyczące przestępczości.

Tabela 2. Poziom przestępczości w 2013 roku, z podziałem na autochtonów, alochtonów zachodnich i niezachodnich, z wyszczególnieniem niektórych grup narodowościowych i etnicznych

Grupa ludności	Ogólna liczba w %
Autochtoni	0,9
Zachodni alochtoni	1,2
Zachodni alochtoni z nowych krajów EU	1,7
Alochtoni z niezachodnich kręgów kulturowych	3,2
Turcy	2,7
Marokańczycy	4,6
Surinamczycy	3,4
Antylianie	5,5
Pozostali niezachodni alochtoni	2,3

Źródło: Maliepaard, Gijberts 2012: 72.

Kolejne kwestie, które wpływają na krytyczny odbiór kryzysu uchodźców przez część holenderskiego społeczeństwa, to obawa, że wraz z uchodźcami przenikną terroryści z ISIS lub innych skrajnych islamskich grup fundamentalistycznych oraz że razem z uchodźcami pojawiają się osoby podejrzane o zbrodnie wojenne. Zagrożenie terrorystyczne w Holandii jest realne. O wzmożonej aktywności fanatyków islamskich, tzw. dawa-salafitów, mówi holenderski wywiad – Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD). Ponad stu holenderskich dżihadystów walczy w Syrii. Z Holandii według ustaleń wywiadu wyjeżdżały do Syrii nie tylko pojedyncze osoby, ale całe grupy czy rodziny. Są to głównie Holendrzy marokańskiego i tureckiego pochodzenia oraz Surinamczycy i Antylianie. Ci, którzy wrócili z Syrii do Holandii, nadal pozostają aktywni – do końca 2014 roku wyjechało 180 osób, część z nich wróciła lub chce wrócić („Jaarverslag AIVD 2014” 2014: 15–16, 34). Jak podaje holenderska prasa, niektórzy z dżihadystów holenderskich zginęli w walkach w Syrii lub zostali w wyniku wewnętrznych porachunków aresztowani, a ośmiu z nich z wyroku ISIS nawet rozstrzelano (Rosman, Wal 2016: 1).

Należy jednak pamiętać, że cały czas mówimy o holenderskich dżihadystach, czyli obywatelach Holandii, a nie o uchodźcach, co oczywiście nie oznacza, że wraz z uchodźcami nie przeniknął żaden terrorysta. Do tej pory we wszelkich aktach terroru na terenie UE udział brali muzułmanie, ale obywatele państw europejskich. Zagrożenie ze strony uchodźców jest znacznie wyolbrzymione, jak twierdzi prof. Edwin Bakker z Uniwersytetu w Lejdzie, zajmujący się kwestiami bezpieczeństwa i terroryzmu, a twierdzenie, że nie przyjmując uchodźców wyeliminujemy możliwość ataków terrorystycznych, jest naiwne (Bakker 2016: 11).

Jednak kwestia podejrzanych o zbrodnie wojenne popełnione w Syrii dotyczy niektórych uchodźców. W 2014 roku wykryto 50 uciekinierów, podejrzanych o zbrodnie wojenne dokonane w Syrii. Nie dostali oni prawa pobytu w Holandii, ale w przypadku Syryjczyków władze holenderskie doszły do wniosku, że nie odeślą ich do Syrii ze względu na toczące się tam działania wojenne („Vijftig asielloekers geweigerd op verdenking van oorlogsmisdaden” 2016). W 2015 roku i na początku 2016 Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), instytucja podległa ministerstwu sprawiedliwości, w której istnieje specjalna grupa śledcza, przeprowadziła kolejne dochodzenia w sprawie popełnienia zbrodni wojennych w Syrii. Podejrzanych było 60 Syryjczyków, a końcowe śledztwo wykazało, że istnieją dowody winy 20 osób. Ministerstwo nie chciało ujawnić, do jakich ugrupowań należeli podejrzani, ani jaki rodzaj zbrodni popełnili, jak dotąd zatrzymano jedną osobę, której udowodniono, że należała do grupy terrorystycznej. Przedstawiciel IND stwierdził, że nie można deportować podejrzanych z kraju, byłoby to bowiem złamanie umów międzynarodowych. Nie można też ich aresztować, dlatego że obecne przepisy prawne znacznie utrudniają postawienie obcokrajowców przed holenderskimi sądami. Holandia nie nadaje im statusu uchodźców, licząc na to, że opuszczą kraj. W praktyce podejrzani stają się nielegalnymi imigrantami, a to powoduje, że część opinii publicznej negatywnie nastawia się do przyjmowania jakiegokolwiek uchodźców w Holandii (Hartog 2016: 1). W 2016 roku rząd holenderski ogłosił, że powstaną specjalne ośrodki dla

uchodźców, jak to określono, nie tylko łamiących holenderskie prawo, ale zachowujących się agresywnie i aspołecznie. Będą to ośrodki o zaostrzonym rygorze, gdzie dozór będzie pełnił kadra mająca doświadczenie w pracy w więziennictwie. Te posunięcia mają na celu zdyscyplinowanie części uchodźców („Onderwerp Aangescherpte aanpak overlastgevende asielzoekers” 2016).

Kryzys uchodźców w Holandii

W ostatnich latach, jak wcześniej wspomniano, najliczniejszą grupą przybywających do Holandii byli uchodźcy i migranci ekonomiczni z niezachodnich kręgów kulturowych, m.in. z ogarniętej wojną domową Syrii, z Erytrei, Afganistanu. Wraz z uchodźcami lepszego życia szukają migranci ekonomiczni z Albanii, Kosowa, Serbii i Pakistanu.

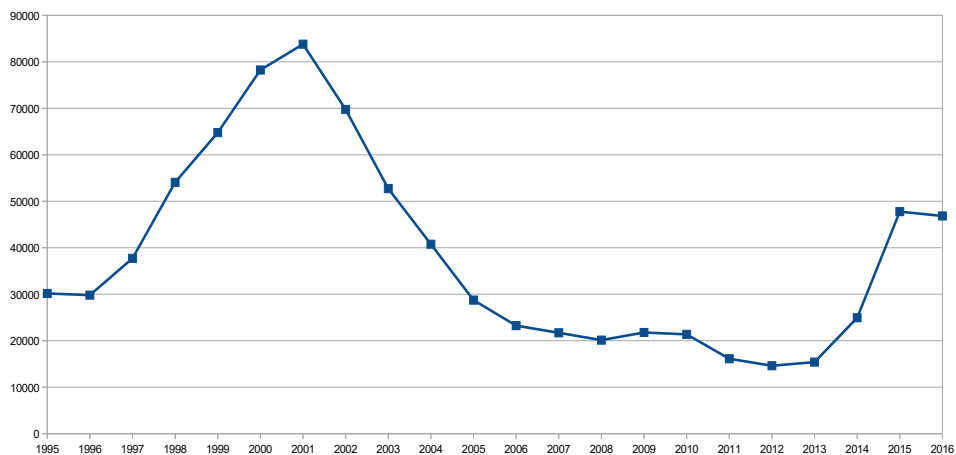
Według terminologii stosowanej przez holenderskie instytucje, uchodźcami są osoby, które opuściły swą ojczyznę z powodu realnej groźby prześladowań, z powodów rasowych, religijnych, narodowościowych, przekonań politycznych lub preferencji seksualnych. W Holandii taką osobą otrzymuje pozwolenie na azyl z gwarancją nieodsyłania do kraju pochodzenia („Wanneer ben je een vluchteling?” 2016). Istnieje też kategoria poszukujących azylu. Są to osoby, które w innym kraju niż jego własny proszą o schronienie. Odpowiednie instytucje kraju, w którym zwracają się o udzielenie azylu, muszą dociec, czy starający się podlega definicji uchodźcy, a jeśli tak, status uchodźcy zostaje mu przyznany („Wie is asielzoeker?” 2016).

Kryzys imigrancki w liczbach

Dane dotyczące liczby uchodźców w Holandii są różne, ale jedno jest pewne, że w ostatnich latach liczba ta znacznie wzrosła – według CBS (odpowiednik polskiego GUS) od 2013 roku (przynajmniej) ponaddwukrotnie. Oficjalnie w 2013 roku było to 10 tys. osób, które uznano za uchodźców, rok później już 21,8 tys. osób („CBS: Ruim 40 procent meer asielzoekers in EU” 2016). Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców (UNHCR) podał, że w 2015 roku w Holandii było 82 494 uchodźców i ponad 8 tys. azylantów („UNHCR Mid-Year Trends 2015” 2015: 17).

Największa organizacja pozarządowa, zajmująca się pomocą dla uchodźców, działająca od 1979 roku VluchtelingenWerk podaje, że w 2015 naliczono 43 093 uchodźców. Najliczniejszą grupą byli uciekinierzy z Syrii (18 677 osób, 43%) i 7359 Erytrejczyków (17%) („Bescherming in Nederland” 2016).

Dane te różnią się od podawanych na stronie Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA), który jest niezależnym organem administracyjnym, odpowiedzialnym za rejestrację oraz zapewnienie schronienia osobom poszukującym azylu. Według COA zarejestrowano 47 764 uchodźców w 2015 roku, a w 2016 (dane z 7 marca) 45 723.

Wykres. 1. Liczba zarejestrowanych uchodźców w ośrodkach dla azylantów w latach 1995–2016 (marzec)

Źródło: Centraal Orgaan opvang Asielzoekers 2016.

Z danych obu wspomnianych wyżej instytucji wynika, że jak na razie największa liczba uchodźców przypadła na przełomie lat 1999 i 2000, kiedy to przybywali do Holandii m.in. uciekinierzy z pogrążonej w wojnie domowej byłej Jugosławii. Nie jest więc prawdą, że obecna fala imigracji, jak czasem przedstawiają to niektórzy politycy i media, jest największą w najnowszej historii tego kraju. Z danych podanych przez COA wynika, że w 1994 roku było to 52 tys. uchodźców, a w 2000 roku, ponad 80 tys. Dla porównania, w 2015 roku ta sama organizacja podaje, że uchodźców było prawie 50 tys., a w 2016 – 40 tys. Wydaje się, że jest to tendencja spadkowa, ale nie oznacza to, że się utrzyma, bowiem konflikt w Syrii daleki jest od wygaszenia, a z tego kraju zarejestrowano najliczniejszą grupę uchodźców („Overzicht bezetting” 2016). A z tego kraju zarejestrowano najliczniejszą grupę uchodźców.

Tabela 3. Uchodźcy wg kraju pochodzenia (stan na 8.02.2016)

Kraj pochodzenia	Liczba uchodźców	% ogólnej liczby uchodźców
Syria	21 260	45%
Erytrea	3962	8%
Irak	3707	8%
Etiopia	3268	7%
Afganistan	3140	7%
Pozostałe kraje	11 497	25%

Źródło: Centraal Orgaan opvang Asielzoekers 2016.

Szacuje się, że w Holandii ponadto przebywa 100 tys. nielegalnych imigrantów. Dotyczy to nie tylko uchodźców, ale też i osób, które od dłuższego czasu nie zalegalizowały swojego pobytu w tym kraju („Wat weten we over illegalen in Nederland?” 2015).

Społeczeństwo obywatelskie wobec kryzysu uchodźców

Kryzys imigrancki nastąpił w czasach, kiedy w Holandii już od dłuższego czasu pojawiać się zaczęły głosy, że imigracje należy zastopować, bo Holandia „jest pełna”. Niechęć nie dotyczy tylko tzw. niezachodnich alochtonów. Podobne opinie głoszone po przyjęciu Polski i innych krajów Europy Wschodniej do UE, kiedy to niektórzy Holendrzy wyrażali niezadowolenie z powodu przybycia naraz tak licznej grupy ludności z tamtych krajów. Wyrazem tego była popularność prowadzonej przez PVV strony internetowej, gdzie można było zgłaszać przypadki aspołecznych zachowań przybyszów z Europy Wschodniej. Generalnie skargi dotyczyły Polaków („40.000 klachten bij PVV-meldpunt over Polen” 2012). Wracając do obecnego kryzysu uchodźczego, to w tym przypadku podziały i emocje okazały się znacznie silniejsze niż w przypadku przyjazdu mieszkańców ze wschodu Europy.

Dawno społeczeństwo holenderskie nie było tak mocno podzielone. Zaskakujące, jak ostre są te podziały i jak silne ów kryzys budzi emocje. Holendrzy jednak nie należą do nacji ulegającej porywom chwili, podchodzą do polityki nadzwyczaj racjonalnie i pragmatycznie. Społeczeństwo jest podzielone na tych, którzy są zaangażowani w pomoc uchodźcom i przeciwnych temu. Jedni i drudzy są szczególnie aktywni w mediach społecznościowych.

Według Sociaal en Cultureel Planbureau, w związku z kryzysem uchodźczym w Holandii widać znaczną aktywizację społeczeństwa obywatelskiego. Za takie SCP uważa działania organizacji non profit, pozarządowych, obywatelskich inicjatyw, tych popierających i pomagających uchodźcom, jak i tych protestujących przeciwko ich przybyciu. Wszelkie tego typu inicjatywy, jeśli działają zgodnie z holenderskim prawem, są uważane za przejawy społeczeństwa obywatelskiego („Civil society en vluchtelingen” 2016).

Faktem jest, że społeczeństwo holenderskie jest mocno zaangażowane w kwestie związane z uchodźcami, ale też jest z tego powodu bardzo silnie spolaryzowane (wpływ na to może mieć fakt, że na obecne problemy wywołane przez kryzys imigrancki nakładają się te wcześniejsze, związane z integracją imigrantów). Przeciwnicy przyjmowania uchodźców działają w różnoraki sposób – od tworzenia klubów dyskusyjnych, w których rozmawia się na tematy związane z obecną sytuacją, po organizację protestów przybierających różne formy – od krytycznych dyskusji na forach w internecie, po spotkania dyskusyjne, m.in. w gminach, gdzie mają być osiedleni uchodźcy, po demonstracje czy nawet próby niszczenia zabudowań ośrodków. Przeciwnicy obecnej polityki azylowej często rekrutują się spośród zwolenników lub członków wspomnianej już PVV lub skrajnie prawicowych partii pozaparlamentarnych, jak neonazistowskiej Nederland Volks-unie („De Nederlandse Volksunie. Demonstraties” 2016).

Można stwierdzić, że tworzenie klubów dyskusyjnych, w których omawia się za i przeciw przyjmowaniu uchodźców, oraz skutki ich ewentualnego przyjęcia dla miejscowych społeczności, mieszczą się w holenderskim kanonie uprawiania oddolnego dyskursu politycznego. Natomiast wspomniane akty sabotażu, czy niszczenia mienia są dla obserwatorów holenderskiego życia społeczno-politycznego sporym zaskoczeniem. Wzrost liczby uchodźców spowodował, że ośrodki dla azylantów w Holandii nie mają odpowiedniej liczby miejsc, dlatego osiedlani są w miejscach naprędce do tego dostosowanych, jak np. w gminie Goes, gdzie w Zeelandhallen, przestronnych halach targowych, w części wydzielonych pomieszczeń zostali osiedleni uchodźcy. Wzbudziło to oburzenie, szczególnie dobitnie wyrażone na Facebooku, gdzie zawiązała się lokalna grupa GEEN asielzoekers in de zeelandhallen GOES, (Nie dla azylantów w Zeelandhallen) licząca około 2700 członków („GEEN asielzoekers in de zeelandhallen GOES” 2016). Zwolennicy przyjmowania uchodźców w gminie Goes, odpowiedzieli utworzeniem społeczności Asielzoekers GOES wees Welkom, (Witamy poszukujących azylu w gminie Goes), zdecydowanie mniej licznej, bo skupiającej tylko 161 członków („Asielzoekers GOES wees Welkom” 2016).

Jak widać Holendrzy z powodu kryzysu imigranckiego znaleźli się po obu stronach barykady, przynajmniej ta aktywna politycznie część społeczeństwa. Radykalizują się postawy, temperatura sporu jak na warunki holenderskie jest bardzo wysoka, czego dowodem są coraz częstsze akty agresji, do jakich dochodzi w trakcie demonstracji. Tak było np. w Amsterdamie, na zorganizowanym na początku lutego 2016 roku przez Pegide proteście. Interweniowała policja, zatrzymano 20 uczestników, z czego w większości z nich byli to zwolennicy przyjmowania uchodźców („Twintig arrestaties rond Pegida-demonstratie in Amsterdam” 2016).

Pegida coraz częściej dołącza do oddolnie organizowanych protestów. Obok niej powstała nowa organizacja o nazwie Demonstranten Tegen Gemeente (DTG), Demonstranci Przeciwko Gminom, bowiem w Holandii to gminy są odpowiedzialne za tworzenie tego typu ośrodków i ostatecznie od decyzji ich rady zależy, czy taki ośrodek powstanie.

Obie organizacje rozpoczęły od początku 2016 roku współpracę polegającą na wzajemnym popieraniu swoich demonstracji. Przedstawiciele Pegidy przychodzą na pikiety DTG i na odwrót. W lutym 2016 roku w Enschede, zorganizowany przez Pegide i DTG protest zgromadził 400 osób. Policja aresztowała sześciu uczestników po tym, jak zaatakowali młodego mężczyznę, który krzyczał „witamy uchodźców” („Politie arresteert zes mensen bij demonstratie tegen azc Enschede” 2016). Na razie tak ścisła współpraca dotyczy tylko tych dwóch organizacji, pozostałe jak dotąd nie utworzyły ogólnokrajowej sieci współpracy. Policja holenderska twierdzi, że takiej sieci nie ma. („Anti-asielgroepen zoeken elkaar op” 2016). Podobne protesty i kontrprotesty organizowane najczęściej przez DTG i Pegidę przeszły przez wiele holenderskich gmin. Przeciwni tego typu demonstracjom są często lewicowi aktywiści, tak np. było w gminie Ede („Activisten geweigerd bij demonstratie tegen azc in Ede” 2016).

Część Holendrów swój stosunek do kryzysu uchodźców wyraża poprzez popieranie (polubienie odpowiednich profili) w mediach społecznościowych wybranych organizacji i partii politycznych, np. profil PVV, partii nieprzychylniej uchodźcom, ma 20 tys. polubień („Partij Voor de Vrijheid – PVV” 2016). Z kolei przyjazna uchodźcom Partia Pracy – ponad 25 tys. („Partij van de Arbeid [PvdA]” 2016) Na każdym z tych profili prowadzone są dyskusje, ścierają się zwolennicy i przeciwnicy przyjmowania uchodźców.

Tabela 4. Wybrane społeczności na Facebooku, przeciwnicy i zwolennicy przyjmowania uchodźców (2.03.2016, bez organizacji pozarządowych)

Nazwa społeczności/nazwa organizacji	Liczba polubień	Stosunek do uchodźców
Pegida Nederland	16 258	Przeciwko przyjmowaniu jakiegokolwiek uchodźców
Geen AZC in Nederland Nie dla ośrodków dla uchodźców w Holandii	3086	Przeciwko przyjmowaniu jakiegokolwiek uchodźców
GEEN asielzoekers in de zeelandhallen GOES Nie dla azylantów w Zeelandhalach w Goes	2765	Przeciwko przyjmowaniu uchodźców w Zeelandhalach w gminie Goes.
Vluchtelingenprobleem Uchodźcy to problem	1310	Krytyczni wobec obecnej polityki imigracyjnej holenderskiego rządu
DTG Nederland Demonstranten Tegen Gemeente Demonstranci Przeciwko Gminom	1866	Przeciwko budowaniu centrum dla azylantów
Geen vluchtelingen in Helmond Żadnych uchodźców w Helmond	93	Przeciwko uchodźcom w gminie Helmond
Wij zijn niet tegen de vluchtelingen opvang in Helmond! My nie jesteśmy przeciwko uchodźcom w Helmond!	313	Za przyjęciem uchodźców w gminie Hlemond
Geen asielzoekers in Ede Żadnych azylantów w Ede	1218	Przeciwko osiedlaniu azylantów w gminie Ede
Asielzoekers welkom in Ede Witamy poszukujących azylu w Ede	104	Za przyjęciem azylantów w gminie Ede
Asielzoekers welkom in Geldermalsen Witamy poszukujących azylu w Geldermalsen	659	Za przyjęciem azylantów w gminie Geldermalsen
Vrienden die Geldermalsen zegt nee tegen AZC leuk vinden Przyjaciele Geldermalsen są przeciwni schronisku dla azylantów	24	Przeciwko osiedlaniu azylantów w gminie Geldermalsen

Hoogeveen verwelkomt asielzoekers Hoogeveen wita poszukujących azylu	1818	Za przyjmowaniem uchodźców w gminie Hoogeveen
GEEN Asielzoekerscentrum in Hoogeveen Nie dla schroniska dla azylantów w Hoogeveen	2422	Przeciwko przyjmowaniem uchodźców w gminie Hoogeveen

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Facebooka 2016.

Sondaż przeprowadzony we wrześniu 2015 roku przez RTL Nederland, pokazuje, że większość Holendrów nie jest negatywnie nastawiona do przyjmowania uchodźców, z tym że część z nich, za bardzo nie chce, by ośrodek dla szukających azylu znalazł się w ich bezpośrednim sąsiedztwie. Dla 25% takie sąsiedztwo nie stanowiłoby żadnego problemu, ale już 43% w takiej sytuacji, myślałoby o znalezieniu innego miejsca zamieszkania. 32% zgodziłoby się, tylko po warunkiem, że nie byłoby innej możliwości („Ik ben geen racist, maar... Een mening over vluchtelingen, mag dat?”. <http://www.rtlnieuws.nl/nieuws/binnenland/ik-ben-geen-racist-maar-een-mening-over-vluchtelingen-mag-dat> Dostęp 10 marca 2016). Jednocześnie są tacy, którzy chcą przyjąć uchodźców pod własny dach. Akcję taką rozpropagował we wrześniu 2015 roku darmowy dziennik „Metro”, a pomysłodawczynią była mieszkanka Apeldoorn, która zainicjowała to przedsięwzięcie na Facebooku (*Ik ben een gastgezin voor een vluchteling*). Około 2 tys. osób wypełniło formularz, w którym wyrazili chęć ugoszczenia u siebie w domu uchodźcy. A społeczność ta na Facebooku ma ponad 35 tys. członków („2000 gastgezinnen voor vluchtelingen na oproep Facebook” 2016). Jednak przeciwko przyjmowaniu do domu uchodźców jest COA, twierdząc, że uchodźcy często potrzebują profesjonalnej pomocy psychologicznej, a taką zapewniają im przez całą dobę ośrodki dla azylantów („COA: Neem geen vluchtelingen in huis” 2016).

Holenderskie partie polityczne wobec kryzysu uchodźców

Podobnie jak społeczeństwo podzieleni są politycy i partie polityczne, najczęściej za przyjmowaniem uchodźców są ugrupowania lewicowe, chadeckie i liberalne. Jako argument podają przede wszystkim kwestie humanitarne. Po przeciwnej stronie jest skrajna prawica, PVV, która jest zdania, że uchodźców nie należy przyjmować, a jedynym rozwiązaniem tego kryzysu jest zamknięcie granic kraju oraz wystąpienie z UE. Radykalna prawica pozaparlamentarna ma na te kwestie takie same poglądy.

W kwestiach związanych z kryzysem uchodźców do jednych z najbardziej aktywnych i medialnych polityków należy Geert Wilders, lider Partii Wolności, przeciwnik obecnej polityki imigracyjnej i obecności Holandii w strukturach EU. Prowadzi on nie tylko działania przeciwko rządowej polityce wobec uchodźców w parlamencie, ale też odwiedza gminy, w których mają być zlokalizowane nowe centra dla azylantów, i udziela poparcia protestującym mieszkańcom („In beeld:

Geert Wilders in Purmerend tegen komst azc" 2016). Jego partia zyskuje najwięcej na tym kryzysie. Niektóre sondaże dają PVV nawet 41 miejsc w 150-osobowej izbie niższej parlamentu. Trzeba pamiętać, że w wyborach w 2012 roku partia Geerta Wildersa otrzymała 15 mandatów, w 2010 miała ich więcej, bo 24. Jednak tak dobrych wyników sondażowych przez cały czas swojego istnienia PVV nigdy nie miała. Pytanie, jak będzie to wyglądać w 2017 roku, kiedy odbędą się wybory parlamentarne? Co ciekawe, Partia Wolności jest jedyną partią skrajnie prawicową w Holandii, której poparcie wzrosło w tym czasie, neonazistowska Nederlandse Volks-unie, mimo organizowania licznych demonstracji przeciwko uchodźcom, ostrym wystąpieniom przeciwko islamowi, ma nadal bardzo niskie poparcie. W wyborach samorządowych w 2010 roku, w jednej z gmin osiągnęło 0,6% głosów, co jak dotąd było najlepszym dla tej partii wynikiem („NVU doet mee aan raadsverkiezingen" 2016).

Na obecnie wysokie poparcie Partii Wolności, rzędu 26%, ma przede wszystkim wpływ kryzys migracyjny („PVV naar recordhoogte in peiling: 41 zetels" 2016). PVV jest postrzegana jako siła polityczna przeciwna narzuconym przez Brukselę kwotom uchodźców, partia zdolna powstrzymać napływ niezachodnich alochtonów, a przede wszystkim ugrupowaniem, które przeciwstawia się, jak mawia Wilders, islamizacji Holandii. Jego pomysł na rozwiązanie kryzysu jest prosty – wystarczy zamknąć granice i wystąpić z UE. Jednak twierdzenie, że izolacjonizm jest rozwiązaniem obecnego kryzysu uchodźców, wydaje się nietrafione, bowiem rozwiązanie tego kryzysu leży we wspólnym działaniu wszystkich państw EU (Applebaum 2016: 19). Ale jak widać, taka retoryka trafia do znacznej części wyborców, którzy są przestraszeni napływającymi do Holandii uchodźcami, widząc, że władze nie do końca panują nad sytuacją, czego dowodem jest niemożliwość poradzenia sobie z przypadkami oskarżonych o zbrodnie wojenne oraz licznymi nielegalnymi imigrantami przebywającymi na terenie tego kraju.

Sondaż ze stycznia 2016 roku dawał Partii Wolności rekordowe poparcie. Obliczono, że gdyby odbyły się w tym czasie wybory, wyrosłaby na pierwszą siłę polityczną Holandii, detronizując dwie partie tworzące koalicję rządową – Partię Ludową na rzecz Wolności i Demokracji (41 mandatów w wyborach w 2012 roku, teraz miałyby 18) oraz Partię Pracy PvdA (38 mandatów w wyborach w 2012 roku, zostałyby jej 9 mandatów) („Opiniepeiling Maurice de Hond: PVV naar nieuwe recordhoogte" 2016). Jednak do wyborów parlamentarnych pozostało sporo czasu (2017) i dobre notowania PVV nie muszą oznaczać zwycięstwa w nadchodzących wyborach. Takie sytuacje w Holandii się zdarzały. Tak było w przypadku prawicowego ugrupowania utworzonego przez Rite Verdonk, Trots op Nederland, gdzie sondaże w 2008 roku dawały im 25 miejsc w parlamencie, a dwa lata później nikt z tej listy nie otrzymał mandatu. Sondaże z lutego 2016 wskazywały lekki spadek poparcia dla PVV, jednak straty partii tworzących koalicję nadal są duże, a w szczególności dotyczy to lewicy („Laatste peiling" 2016). Wiele zależy od tego, ilu uchodźców nadal będzie przybywać do Holandii. Jeśli uda się zahamować ten napływ, to szanse na zwycięstwo skrajnej prawicy znacznie zmaleją.

Tabela 5. Parlamentarne ugrupowania polityczne a kryzys uchodźców

Nazwa partii	Opcja polityczna	Stosunek do kwestii przyjmowania uchodźców w Holandii	Rozwiązanie kryzysu uchodźców
Partia Ludowa na rzecz Wolności i Demokracji (VVD)	liberałowie	Zwiększenie kontroli przy przyjmowaniu uchodźców, bowiem nie wiadomo, czy są to migranci ekonomiczni, terroryści, czy uchodźcy przeciwni powstawaniu wielkich centrów azylowych w Europie oraz przeciwni narzucanym kwotom uchodźców.	Zapobieganie kolejnej fali migracji, krytyka polityki imigracyjnej UE, system jest dziurawy, uszczelnienie granic, pomoc państwom spoza UE, do których najpierw przybywają uchodźcy, by mogły tam zorganizować im godne warunki bytu.
Partia Pracy (PvdA)	socjaldemokracja	Europa powinna mieć znaczący wkład w zapewnieniu bezpieczeństwa tym, którzy są zagrożeni. Dlatego Holandia przyjmuje uchodźców i nadal powinna ich przyjmować.	Jedynym rozwiązaniem jest położenie kresu konfliktom, które są przyczyną przybywania uchodźców, pomoc krajom dotkniętym konfliktem, nie tylko materialna, ale w organizowaniu np. edukacji dzieci.
Partia Socjalistyczna SP	skrajna lewica	Przyjmowanie uchodźców ma się odbywać równolegle z aktywnym programem socjalnym skierowanym do Holendrów, tak by nie postrzegali oni w uchodźcach zagrożenia dla państwa socjalnego. Centralne europejskie centra azylowe powinny być umieszczone poza granicami UE.	Wszystkiemu winne interwencje militarne Zachodu, nie można „bombardować dla demokracji”. Efekt takich interwencji tysiące uchodźców. Zmiana polityki Zachodu na Bliskim Wschodzie, w Afryce. Lepsza współpraca państw UE w kwestii kontroli granicznej i rejestracji uchodźców, kraje, które mają bardzo dużą liczbę uchodźców, powinny otrzymać pomoc od krajów, które ich mają znacznie mniej.

Apel Chrześcijańsko- Demokratyczny CDA	chadecja	Pomoc w tworzeniu bezpiecznych stref dla uchodźców za granicami UE, w krajach gdzie toczy się wojna. Zgodnie z konwencjami ONZ należy zapewnić tymczasowe schronienie dla uchodźców, z zapewnieniem możliwości powrotu.	Problem leży w niestabilnej sytuacji w Syrii, Iraku i Libii, to musi ulec zmianie.
Partia Wolności PVV	skrajna prawica	Nieprzyjmowanie uchodźców	Zamknięcie granic
Demokrati 66 D66	Socjał-liberałowie	Przyjmowanie uchodźców, należy być otwartym na przyjęcie dodatkowych kwot uchodźców przez Holandię.	Ścisła współpraca państw UE, wypracowanie wspólnej polityki w kwestii uchodźców.
Unia Chrześcijańska CU	Partia protestantów	Centralne ośrodki dla poszukujących azylu powinny być umieszczone poza granicami UE. Przyjmować uchodźców, a rząd powinien szczególnie zająć się losem uchodźców chrześcijan.	Rozwiązanie konfliktu w Syrii, wymaga zaangażowania Zachodu i Rosji, jest jedynym sposobem na przerwanie cierpienia niewinnych ludzi. Sprawiedliwe i egzekwowane rozdzielanie grup uchodźców pomiędzy krajami UE.
Zielona Lewica	Lewica ekologiczna	Przyjmowanie uchodźców, zwolennicy przyjęcia planu Junckera, Holandia ma odegrać kluczową rolę w tworzeniu europejskiego systemu przyjmowania uchodźców.	Usprawnienie akcji ratunkowych na Morzu Śródziemnym, pomoc materialna dla uchodźców będących poza granicami EU.
SGP	partia ortodoksyjnych protestantów	Bogate kraje UE powinny przyjmować większą liczbę uchodźców, jednak pozostałe nie mogą stać z boku. Jednak pomoc powinna być na początku udzielana uchodźców w ich krajach.	Kryzys jest wynikiem niestabilności w wielu krajach, działanie na rzecz jej przywrócenia. Wspólna polityka migracyjna krajów UE. Organizowanie bezpiecznego schronienia w krajach regionu, co może obniżyć liczbę przybywających do UE.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wat willen politieke partijen met de vluchtelingen? 2015.

Podsumowanie

Należy stwierdzić, że kryzys imigracyjny głęboko podzielił Holandię, spór o uchodźców stał się istotny nie tylko dla polityków, ale i tzw. zwykłych Holendrów, którzy często reagowali na tę kwestię nad wyraz dla tej nacji emocjonalnie. Trzeba

jednak pamiętać, że w Holandii nawet najbardziej rozgrzewające opinię publiczną spory kończą się powrotem do normalnego, ustabilizowanego życia. Dla pragmatycznych Holendrów bowiem spokój społeczny to najważniejsza rzecz, niezależnie od sympatii politycznych. Jak mało który naród cenią oni sobie normalność, według Holendrów najbardziej ekstrawaganckie jest zachowanie... normalne, zgodnie z holenderską zasadą „zachowuj się normalnie, bo i tak jest to wystarczająco szalone” (Zweifel 2013: 163).

Bibliografia

Książki i części prac zbiorowych

- Hofstede Geert. 2000. *Kultury i organizacje*. Durska Małgorzata (przeł.). Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Koopmans Ruud. 2014. *Religious fundamentalism and out-group hostility among Muslims and Christians in Western Europe*. WZB Berlin: Social Science Center.
- Maliepaard Mieke, 2012. *Moslim in Nederland 2012*. Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). Den Haag.
- Scheffer Paul 2010. *Druga ojczyzna. Imigranci w społeczeństwie otwartym*. Jusewicz-Kalter Ewa (tprzeł.). Wołowiec: Wydawnictwo Czarne.
- Zweifel Łukasz 2013. *Dynamika zmian społecznych w Holandii i ich odzwierciedlenie w systemie politycznym w XX i XXI wieku*, Katowice: Edycja – Książki Naukowe i Specjalistyczne.

Artykuły

- Beek Johan, Dyck Claire. 2015. „Moskeeen extra alert”, Limburgs Dagblad.
- Hartog Tobias. „Verdachte Syriërs in Nederland”, Algemeen Dagblad 29.02.2016.
- COA: Neem geen vluchtelingen in huis. Algemeen Dagblad 6.09.2015. <http://www.ad.nl/ad/nl/36281/Vluchtelingenstroom-West-Europa/article/detail/4136745/2015/09/06/COA-Neem-geen-vluchtelingen-in-huis.dhtml>. Dostęp 10 marca 2016.
- „Nederlanders vaker negatief over islam”. Nederlands Dagblad 16.09.2014. <https://www.nd.nl/nieuws/gratis-nieuws/nederlanders-vaker-negatief-over-islam.435526.lynkx>. Dostęp 8 marca 2016.
- „Moord op Van Gogh veroorzaakte cultureel trauma”. 25.09.2007. Trouw. <http://www.trouw.nl/tr/nl/4324/Nieuws/article/detail/1339086/2007/09/25/Moord-op-Van-Gogh-veroorzaakte-cultureel-trauma.dhtml>. Dostęp 8 marca 2016.
- Moravcsik Andrew. „Europa wam się udała” 24.02-1.03.2016. Polityka.
- „PVV naar recordhoogte in peiling: 41 zetels”. Algemeen Dagblad 10.01. 2016. <http://www.ad.nl/ad/nl/30561/Geert-Wilders/article/detail/4221832/2016/01/10/PVV-naar-recordhoogte-in-peiling-41-zetels.dhtml>. Dostęp 10 marca 2016.
- Rosman Cyril, Wal Carla, „IS doodt 8 Hollandse jihadisten”, Algemeen Dagblad 1.03.2016
- Sniderman Paul. Hagendoorn Louk. 2003. „De moeizame acceptatie van moslims in Nederland”. Mens & Maatschappij. 78.

- „Werkloosheid allochtone jongeren dramatisch”. De Telegraaf. 16.07.2012. http://www.telegraaf.nl/dft/geld/werk-inkomen/20792215/___Allochtone_jongeren_werkloos_.html. Dostęp 9 marca 2016.
- Twintig arrestaties rond Pegida-demonstratie in Amsterdam. Trouw. 06.02.2016. <http://www.trouw.nl/tr/nl/4492/Nederland/article/detail/4239861/2016/02/06/Onrustige-Pegida-demonstratie-in-Amsterdam.dhtml>. Dostęp 10 marca 2016.
- „40.000 klachten bij PVV-meldpunt over Polen”. De Volkskrant. 13.12.2012. <http://www.volkskrant.nl/politiek/40-000-klachten-bij-pvv-meldpunt-over-polen~a3362774/>. Dostęp 10 marca 2016.

Źródła internetowe

- Activisten geweigerd bij demonstratie tegen azc in Ede, <http://www.gelderlander.nl/regio/de-vallei/ede/activisten-geweigerd-bij-demonstratie-tegen-azc-in-ed-1.5747059>. Dostęp 10 marca 2016.
- „Anti-asielgroepen zoeken elkaar op”. NOS 13.02.2016. <http://nos.nl/artikel/2086656-anti-asielgroepen-zoeken-elkaar-op.html>. Dostęp 10 marca 2016.
- „Asielzoekers GOES wees Welkom”. <https://www.facebook.com/Asielzoekers-GOES-wees-Welkom-1587852761445250/?fref=nf>. Dostęp 26 lutego 2016.
- „Begrippen. Niet-westerse allochtoon”. CBS. <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/begrippen/default.htm?ConceptID=1013>. Dostęp 26 lutego 2016.
- „Begrippen. Westerse allochtoon”. CBS. <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/begrippen/default.htm?ConceptID=1057>. Dostęp 26 lutego 2016.
- Bescherming in Nederland. Vluchtelingenwerk. <http://www.vluchtelingenwerk.nl/feiten-cijfers/cijfers/bescherming-nederland>. Dostęp 10 marca 2016.
- „Civil society en vluchtelingen”. SCP. http://www.scp.nl/Onderzoek/Lopend_onderzoek/A_Z_alle_lopende_onderzoeken/Civil_society_en_vluchtelingen. Dostęp 10 marca 2016.
- „De Nederlandse Volksunie. Demonstraties”. NVU. <http://www.nvu.info/demonstraties.html>. Dostęp 10 marca 2016.
- „GEEN asielzoekers in de zeelandhallen GOES”. <https://www.facebook.com/GEEN-asielzoekers-in-de-zeelandhallen-GOES-991161674231283/>. Dostęp 26 lutego 2016.
- ‘Ik ben geen racist, maar...’ Een mening over vluchtelingen, mag dat? RTL. <http://www.rtlnieuws.nl/nieuws/binnenland/ik-ben-geen-racist-maar-een-mening-over-vluchtelingen-mag-dat>. Dostęp 10 marca 2016.
- In beeld: Geert Wilders in Purmerend tegen komst azc. dichtbij.nl. <http://www.dichtbij.nl/waterland/regionaal-nieuws/artikel/4157053/in-beeld-geert-wilders-in-purmerend-tegen-komst-azc.aspx>. Dostęp 10 marca 2016.
- „Laatste peiling”. Ipsos Nederland 2016. <http://www.ipsos-nederland.nl/ipsos-politieke-barometer/barometer-van-deze-week>. Dostęp 8 marca 2016.
- „NVU doet mee aan raadsverkiezingen”. De Gelderlander 06.10.2016. <http://www.gelderlander.nl/regio/arnhem-e-o/arnhem/nvu-doet-mee-aan-raadsverkiezingen-1.4039426>. Dostęp 10 marca 2016.
- Opiniepeiling Maurice de Hond: PVV naar nieuwe recordhoogte”. The Post, 10.01.2016. <http://nieuws.tpo.nl/2016/01/10/peiling-de-hond-pvv-nieuwe-recordhoogte/>. Dostęp 10 marca 2016.

- „Overzicht bezetting” COA. 8.03.2016. <https://www.coa.nl/nl/over-coa/feiten-en-ciers/bezettingsgraad-opvang>. Dostęp 10 marca 2016.
- Partij van de Arbeid (PvdA). <https://www.facebook.com/PartijvandeArbeid/?fref=ts>. Dostęp 10 marca 2016.
- Partij Voor de Vrijheid – PVV. <https://www.facebook.com/partijvoordevrijheid/>. Dostęp 10 marca 2016.
- Politie arresteert zes mensen bij demonstratie tegen azc Enschede. <http://www.volkskrant.nl/binnenland/politie-arresteert-zes-mensen-bij-demonstratie-tegen-azc-enschede~a4244272/>. Dostęp 10 marca 2016.
- „Próby szacowania liczby imigrantów osiadłych”. Biuletyn migracyjny, 2013. <http://biuletynmigracyjny.uw.edu.pl/41-kwiecien-2013/proby-szacowania-imigrantow-przebywajacych-na-stale-w-polsce>. Dostęp 26 lutego 2016.
- „Religia i kościół w przestrzeni publicznej”. CBOS. 2013. http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2013/K_170_13.PDF. Dostęp 10 marca 2016.
- „Ruim 40 procent meer asielzoekers in EU”. CBS 2015. <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/dossiers/allochtonen/publicaties/artikelen/archief/2015/ruim-40-procent-meer-asielzoekers-in-eu.htm>. Dostęp 10 marca 2016.
- „Vijftig asielzoekers geweigerd op verdenking van oorlogsmisdaden”. <http://www.rtlnieuws.nl/nieuws/binnenland/vijftig-asielzoekers-geweigerd-op-verdenking-van-oorlogsmisdaden>. Dostęp 10 marca 2016.
- Wanneer ben je een vluchteling?. <http://www.vluchtelingenwerk.nl/feiten-cijfers/wie-vluchteling>.
- Wie is asielzoeker? <http://www.vluchtelingenwerk.nl/feiten-cijfers/wie-asielzoeker>.

Dokumenty

- De Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie. K.H.D.M. Dijkhoff. „Onderwerp Aangescherpte aanpak overlastgevendende asielzoekers”. 31.03. 2016. Den Haag.
- „Jaarrapport integratie 2014”. Centraal Bureau voor de Statistiek, 2014. Den Haag/Heerlen.
- „Jaarverslag AIVD 2014”. Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD). 2014. Den Haag.

Migration crisis in the Netherlands and social polarization

Abstract

The article deals with the perception of the refugee crisis in the Kingdom of the Netherlands. The author focuses on the attitude of the Dutch and political parties towards immigrants. Furthermore he describes the way in which the integration of allochtonen influences the perception of the refugee crisis of the Dutch society, as well as the influence of said crisis on the internal security of the Netherlands.

Key words: autochtonen, allochtonen, internal security, integration, the Netherlands, Islam, culture conflict, immigration crisis, migration, civil society, terrorism, refugees